

Egy kis beszámoló
az Athenaeum irodalmi és nyomdai
r.-társulat tanoncz-szakoktatásáról

Aki teljes erejéből arra törekszik, hogy jövőjét megalapítsa, bizonyára éber figyelemmel kíséri minden új jelenséget szakmája terén s igyekszik minden egyes – bármily csekélynek látszó – dolgot ellesni, hogy ez által önmagát művelje, az újabb és újabb dolgok elsajátítása által magát mind tökéletesebbé tegye. Szóval: önmagát serkenti a tanulásra, egy szebb jövő reményében.

Viszont az, a ki elegendőnek véli a tanonczéveiben tanultakat a *megélhetésre*, a korral való haladástól elzárkózik, szakmájával csak gépileg bánik, rója a sorokat egymásra minden belső tartalom, minden lelki ösztön nélkül, szakmája haladását, fejlődését semmibe sem veszi: tudatlansága folytán előbb-utóbb keservesen megbűnhődik.

A mi szakmánk – a nyomdászat – oly sokoldalú, hogy annak kellő megismerésére, minden aprólékosságainak elsajátítására nem négy évi tanonczkodás, hanem egy emberélet sem elegendő, tekintetbe véve ama rohamos fejlődést, a mely – Magyarországon különösen 1867 óta – szakmánk terén folyton-folyvást észlelhető.

Ha tekintetbe vesszük, hogy még néhány rövid évtizeddel ezelőtt mily silány anyag, mily gyarló eszközök állottak akkori szaktársaink rendelkezésére, mily nehézségekkel kellett megküzdeniök a legegyszerűbb, a legelemibb dolgok megalkotásánál s ha mindezekkel szembeállítjuk a *ma* rendelkezésünkre álló óriási mérvű, minden tekintetben kifogástalan választékot úgy szakmánk minden terén, mint a rokonágakban, csak természetesnek fogjuk találni azt a haladást, melyet az összehasonlítások eredményeként természetesen fog tapasztalhatunk.

Mindazonáltal bizonyos keserűséggel tölt el az a tudat, hogy a külföldhöz képest, pl. a szomszédos Németbirodalom nyomdászati technikájához, művészi tökélyéhez viszonylag, mily törpe a mi tudásunk, mily szegény a mi szakirodalmunk s éppen csak arra vagyunk utalva, hogy a külföldet utánozzuk. Ilykép mi csak a külföld után kullogunk, anélkül, hogy valami *új* megteremtésére törekednénk.

S mindez miért van így?

Egyrészt, mert csekély számú öntödéink nem állanak azon a művészi magaslaton mint a külföldiek, mert hisz a mi öntödéink is csak az idegent utánozzák s még annyira sem jutottak, hogy e téren a külföld versengését megakadályozhatnák. Arra, hogy valami újat, a külföldet egy lépéssel megelőzőt teremtsenek, még csak kísérletet sem mernek megkoczkáztatni, abban a biztos tudatban, hogy vállalkozásuk meddő marad. Mert hát mi megszoktuk a külföldet dicsőíteni, de egy lépéssel sem iparkodunk az önállóságra. Míg körülöttünk minden téren a legdicsőbb törekvést látjuk az alkotásokban, különösen a díszítő-, bútór-, lakatos- és építőiparban, addig a mi szakmánk és legközelebbi rokona: a betűöntés a legszolgáibb utánzásnál tovább nem jutott. Legmeggyőzőbb bizonyossága ez állításunknak a nemrég megtartott tanoncz- és segéd munkák kiállítására, a melyen szakmánkat nagyon gyéren láttuk képviselve, és kivétel dolgában sem láttunk valami különöset.

Már most, ily viszonyok közt, hogy is képzelhetnők azt, hogy szakmánk fejlettebb lehetne!? Hisz a nyomdászat karöltve jár a betűöntéssel.

Másrészt önmagunkban kell keresnünk a maradiság okát. Még pedig azon egyszerű oknál fogva, mert úgy a magunk képzésével, mint a kezünk alá adott tanonczok szakszerű oktatásával vajmi keveset törődünk.

De meg legfőként abban látjuk a legnagyobb hibát, hogy mindazok, a kik tudásukkal, rátermettségükkel hivatottak lennének szakmánk nemesbítésére, a kik képesek volnának valami *új* alkotására, egy *új irány* megteremtésére, a közönyösség folytán vagy elkedvet-

lenednek, vagy annyira önzők, hogy féltik tudásukat közre adni s inkább magukba fojtják a tehetséget, semmint hogy az általánosság javára önzetlenül hasznosítanák.

Igaz, hogy az úttörők vajmi kevés elismerésre számíthatnak nálunk, s az is igaz, hogy nyomdatulajdonosaink – kevés kivétellel – sokkal szűkmarkúbbak, semhogy kellőképp méltányolják a szaktudást; a törekvést pedig semmibe sem veszik.

S így ha akadnak is, a kik tudásukat, idejüket feláldozzák a köznek, magukra maradnak, nem számíthatva sem a szaktársak, sem a munkaadók részéről arra a támogatásra, a mit áldozatkészségük révén méltán megérdemelnének.

Mindezek szoros okozati kapcsolatban vannak ama jelenséggel, hogy szakmánk – dacára a rohamos fejlődésnek – nálunk nem áll azon a színvonalon, mint a külföldön.

Mi még csak ott sem tartunk, hogy az ország szívében, Budapesten, szakiskolával rendelkez-nénk, akár a tanoncok, akár a segédek részére. Évek óta pedzik, tervezgetik az intéző körök, de dűlőre mindez ideig nem vitték. Nem akarjuk hinni, hogy az anyagiak állták útját a szakiskola létesítésének, hisz tudunkkal alapítvánnyal is rendelkezik a *Nyomdafőnökök testülete* ily szakiskola felállítására; inkább hajlandók vagyunk azt a tételt elfogadni, hogy az alapvető munka nehézségeitől riadnak vissza főnökeink. S így a szakiskola felállítását halasztják évről évre, azt *elvben* helyeslik, szükségét elismerik, de egyetlen kezdeményező lépéssel nem segítik létesülését.

*

Ez az általános nemtörődömség, huza-vona érlelte meg az „*Athenaeum*” könyvnyomdai szak-beli vezetőségében azt a tervet, hogy kezdeményezőül lépjen fel e téren s tanoncjai számára szakoktatást létesít – saját otthonában, a nyomda szakavatott alkalmazottainak közremű-ködése és az intézet érdemes igazgatóinak jóakaró támogatása mellett.

Rövid hat hónapja csak, hogy a terv megérlelődött s nyomban a komoly munka következett; a nélkül azonban, hogy ez által a tanoncok szabad ideje érzékenyen megrövidítettett volna, oly időt választva a szakoktatásra, midőn a tanoncok a kötelező tanoncziskola látogatása alól felszabadulva, szabad idejüket szakismereteik gyarapítására fordíthatták.

*

A szakoktatást április havában megkezdve, alapját a *nyomdászati szakma beható ismertetése* képezte, hogy a tanoncok szakmájukat megismerve, annak egyes ágazataiba bevezetve, minél fogékonyabbakká tétessenek szakmájuk elsajátítása iránt; az abban való sokoldalúságra, a végzendő munka minél könnyebbé tételére való törekvést ismertetve első sorban, a szakma iránti szeretetet felébresztve bennök: megmutattuk az irányt, a melyen tovább haladva, értel-mes, szakavatott, számottevő tagjaivá válhatnak a nyomdásztársadalomnak.

A szakoktatást oly alapon véltük legcélszerűbben keresztülvinni, hogy a megismertetendő munkakört előbb elméletileg tárgyaltuk, majd gyakorlatilag is bemutattuk, ez által mintegy bevezetve a tanoncokat szakmánk minden egyes ágába, kezdve a legelemibben – a munka-közbeni testtartáson – és így sorban, a mint következnek: a szekrény és betűk alapos megis-mertetése után, a szedés és osztás, és így tovább a leggyakoribb munkakörökön keresztül a mesterszedésig.

Törekvésünk oda irányult, hogy könnyen megérthetően, mintegy elbeszélően tartsuk az elméleti részt, a magyarázatokat példákkal és rajzokkal kíséjük, hogy a gyakorlatban minél könnyebb, tisztább képet alkothassanak maguknak a végzendő munkák kivételére nézve. Gyakorlatilag pedig a legegyszerűbb, legkönnyebb, a legrendesebb kivitelt mutattuk be a

munkában, hogy így a nehezebb felfogású tanoncok is minden nehézség nélkül elsajátíthassák szakmájuk ismeretét.

A szakoktatás keretén kívül a grafikai rokonszakmák ismertetése céljából megtekintettük Herbst Samu horganyedző-intézetét, továbbá augusztus havában az Iparcsarnokban rendezett tanonc- és segédek munkakiállítását.

Hogy mindez nem a legkönnyebben sikerült, természetesnek fogja találni mindenki, a ki mérlegelni tudja ily fontos lépés horderejét, a ki számolni tud a kezdet nehézségeivel, tekintetbe véve, hogy a nyomda munkaköre is számtalanszor megakasztotta fáradozásainkat s legfőképp azon körülmény szolgáljon mentségül, hogy az ismertetendő tananyag kidolgozása végzett napi munkánk rendes keretén kívül esik.

Nem rajtunk és nem jóakaratumkon múlt, ha a lefolyt rövid hat hónap alatt nem azt az eredményt értük el, a mit célul tüztünk magunk elé; de bizunk a jövőben, s hisszük, hogy kitartó munkásságunkkal hasznos szolgálatot teljesítünk a nyomdászat fejlesztése körül.

Legyen a mi szerény munkálkodásunk útmutató a szakoktatás terén, kövesse példánkat minden nagyobb nyomdászemélyzet; iparkodjanak jobbat, célravezetőbbet létesíteni s mi egy pillanatra sem zárkozunk el annak elfogadásától.

Munkaadóinktól pedig csak azt kérjük, fogadják jó szívvvel ez önzetlen fáradozást, támogassanak bennünket törekvéseinkben, hisz voltaképen ők látják annak hasznát, ha értelmes, *szakképzett*, művelt segédekkel rendelkezik a nyomdásztársadalom.

*

A szakoktatáson, tehát a szellemi fejlesztésén kívül, gondunk volt a tanoncok testi épülésére is. Elsőnek kell említeni az igazgatóság ama jóakarátát, hogy lehetővé tette a fiúknak a nyári hőségben a székesfőváros tanácsa által a közönség rendelkezésére bocsátott *uszoda látogatását*, olyképpen, hogy a tanoncok csoportokba osztva, naponkint délelőttünkint felváltva használhatták az üdítő Dunafürdőt.

Azonkívül időről-időre *kirándulásokat* is tettünk a tanoncokkal, Budapest környékének megismerése, valamint testi és lelki erejük fokozása céljából.

Megemlítendőnek tartjuk továbbá, hogy az intézet helyiségében állandó *könyvtár* áll a tanoncok rendelkezésére s e könyvtárban főleg a *szakkönyvekre* helyezzük a fősúlyt.

A jövőben pedig állandó figyelemmel fogjuk kísérni az *Iparművészeti Társulat* időleges kiállításait, az azokon észlelt újabb és újabb dolgoknak szakmánkban való hasznosítása céljából; továbbá a grafikai rokonszakmabeli munkatelepek, valamint az időszakos kiállítások megtekintését is fokozottabb mérvben tervezzük, számítva az illető körök szives támogatására.

*

Ezzel befejeztük volna ezidei munkálkodásunk rövidke beszámolóját.

Meg kell említenünk azonban végezetül, hogy úgy az intézet vezetői, mint a személyzet pártfogása folytán abban a helyzetben vagyunk, hogy a törekvő tanoncokat némi elismerésben részesíthetjük, amennyiben az intézet vezető *igazgatói*, a *főművezető* és a *könyvnyomdai személyzet* a tanoncok buzdítására, jövőbeni ösztönzésére néhány díjat bocsátottak rendelkezésünkre.

E díjak odaítélését a személyzet kebeléből választott szakférfiak döntésére bizzuk.

Végül köszönet mindazoknak, kik munkánkban támogattak, kérve a jövőre is szives gyámoltásukat.

Ti pedig, Athenaeum tanonczai, fogadjátok jó szívvel, jó indulattal fáradozásainkat, ne tekintsétek bennünk a rideg fölebbvalót akkor, a midőn jóvoltotok és jövőtök érdekében jóakarólag munkálkodunk. Iparkodjék minden egyes közületek arra, hogy érdemes, hasznos tényezőjévé váljék szakmánknak.

Úgy legyen!

Athenaeum, 1903 szeptember hó.

Wózner Ignác

Pavlovszky J. Alajos

Durmits Imre